Lieta Nr.C68452619
Lietvedības Nr.CA-0206-21/14
ECLI:LV:RAT:2021:0114.C68452619.6.S

SPRIEDUMS
Latvijas Republikas vārdā
Rīgā 2021.gada 14.janvārī

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija šādā sastāvā:
tiesnese referente Gunta Ozoliņa,
tiesnese Lidija Pliča,
tiesnesis Normunds Riņķis
rakstveida procesā izskatīja civillietu /pers. A/ prasībā pret /pers. B/ par vienošanās atzīšanu par spēkā neesošu un zaudējumu piedziņu sakarā ar /pers. A/ apelācijas sūdzību par Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2020.gada 11.maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2019.gada 24.septembrī /pers. A/ cēlis tiesā prasību pret /pers. B/ par vienošanās atzīšanu par spēkā neesošu un zaudējumu piedziņu.

[1.1] Prasītājs lūdzis tiesu atzīt par spēka neesošu no parakstīšanas brīža vienošanos, kas noslēgta 2014.gada 9.aprīlī starp prasītāju un atbildētāju, piedzīt no atbildētājas par labu prasītājam zaudējumus 3310,39 EUR un tiesas izdevumus.

[1.2] No lietas materiāliem pievienotā Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas sprieduma civillietā Nr.C68519917 izriet, ka atbilstoši dzimšanas apliecībai LVDA158545 par 2012.gada 29.decembrī dzimušās /pers. C/ tēvu ierakstīts prasītājs, bet par māti – atbildētāja.

[2] Ar Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2020.gada 11.maija spriedumu prasība pilnībā noraidīta.

Spriedums satur šādus motīvus:

[2.1] Starp pusēm 2013.gada 31.janvārī noslēgta laulība, kas šķirta 2014.gada 9.maijā.

2014.gada 9.aprīlī starp prasītāju un atbildētāju noslēgta vienošanās par bērna – /pers. C/ – aizgādību, saskarsmes tiesībām, bērna uzturlīdzekļiem. Puses vienojušās, ka meitas aprūpi un uzraudzību īsteno atbildētāja, savukārt prasītājs līdz laikam, kamēr meitas dzīves vieta ir pie mātes, apņemas maksāt uzturlīdzekļus meitas uzturam saskaņā ar Ministru kabineta 2013.gada 15.janvāra noteikumiem Nr.37 līdz katra mēneša 15.datumam samaksājot tos ar pārskaitījumu uz atbildētājas kontu bankā.

Laikā no 2014.gada 1.maija līdz 2017.gada 2.jūlijam prasītājs ir pārskaitījis atbildētājai naudas līdzekļus 3310,39 EUR apmērā.

Ar Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2017.gada 18.maija spriedumu lietā Nr.C68333717 no prasītāja atbildētājas labā piedzīti uzturlīdzekļi meitas uzturam 95 EUR apmērā, bet ne mazāk kā noteikts Ministru kabineta 2013.gada 15.janvāra noteikumos Nr.37, sākot no 2017.gada 8.februāri līdz bērna pilngadībai.

[2.2] Prasītājs cēlis prasību par vienošanās atzīšanu par spēkā neesošu, zaudējumu piedziņu samaksāto uzturlīdzekļu apmērā, norādot, ka atbildētājai vienošanās parakstīšanas brīdī noteikti bija zināms, ka bērnam ir cits bioloģiskais tēvs, kas liecina par to, ka atbildētāja ir rīkojusies negodīgi un ir pamats vienošanās atzīšanai par spēkā neesošu no parakstīšanas brīža. Vienošanas tika noslēgta prasītāja maldināšanas dēļ.

[2.3] Tiesa atzinusi, ka prasītājs, ceļot prasību šajā lietā norādījis, ka šaubas par to, ka viņš ir bērna bioloģiskais tēvs radušās laikā, kad prasītāja iesniegusi prasības pieteikumu maza apmēra prasībā par uzturlīdzekļu piedziņu – 2017.gada 8.februārī. Prasītājs neatzina prasību, jo viņam bija aizdomas, ka viņš nav bērna tēvs.

Izvērtējot Tiesu informācijas sistēmā pieejamo spriedumu lietā Nr.C68519917 pirmās instances tiesa konstatējusi, ka tiesa atzinusi, ka /pers. C/ tēvs nav /pers. A/ un atzīts par spēkā neesošu no izdarīšanas dienas un anulēts ieraksts par bērna tēvu /pers A/ /pers C/ dzimšanas reģistrā. Tiesa nav konstatējusi, ka atbildētāja ar viltu, spaidiem, maldiem ietekmējusi prasītāju atzīt bērna paternitāti.

Pirmās instances tiesas ieskatā prasītājs, atzīstot bērna paternitāti, izdarījis apzinātu izvēli, apzinoties visas no tā izrietošās sekas, tiesības un pienākumus, līdz ar to paternitātes atzīšana nekādi nesaistās ar Civillikuma 156.pantā minētajiem apstākļiem, ka prasītājs būtu bērnu atzinis par savu maldības, viltus vai spaidu rezultātā.

Prasītāja iebildumi, ka vienošanās noslēgta prettiesiski, ir pretrunā viņa rīcībai, jo līdz brīdim, kad celta prasība par uzturlīdzekļu piedziņu, prasītājs saistības atzina, veicot uzturlīdzekļu samaksu.

[2.4] Tiesa nav konstatējusi atbildētājas ļaunprātību attiecībā pret prasītāju, uzskatot, ka attiecīgā maldība ir radusies paša prasītāja neuzmanības dēļ un tādēļ šī maldība nav uzskatāma par atvainojamu un nerada prasītājam tiesības prasīt atbildētāji atmaksāt viņa samaksātos uzturlīdzekļus bērnam.

[2.5] Ievērojot iepriekš minētos apsvērumus, tiesa atzinusi, ka prasība par vienošanās atzīšanu par spēkā neesošu ir noraidāma.

[2.6] Tiesa atzinusi par vērā ņemamu to, ka lietā nav strīda, ka prasītājs, reģistrējot bērna dzimšanu Rīgas Pārdaugavas dzimtsarakstu nodaļā 2013.gada 5.februārī, labprātīgi atzina, ka ir bērna tēvs. Prasītājs ir atzinis, ka 3310,39 EUR ir uzturlīdzekļi bērnam.

Līdz ar to prasītājam laika periodā, kad viņš bija reģistrēts kā bērna tēvs, uz likuma pamata bija pienākums nodrošināt bērnam uzturlīdzekļus. Uzturlīdzekļu apmēru prasītājs bija noteicis labprātīgi, noslēdzot ar atbildētāju vienošanos. Tādējādi prasītājs faktiski vēlas atgūt uzturlīdzekļus, kurus ir saņēmis bērns savu vajadzību nodrošināšanai.

Nav apšaubāms, ka prasītājs šobrīd vairs nav bērna tēvs un ieraksts par bērna tēvu – prasītāju, no tā izdarīšanas brīža ir atzīts par spēkā neesošu.

Tomēr tiesa atzinusi, ka ar Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas spriedumu civillietā Nr.C68519917 ir īstenota bērna tiesība zināt savu bioloģisko tēvu, bet tas šajā gadījumā nevar ietekmēt bērna tiesības laikā, kad prasītājs bija reģistrēts kā bērna tēvs, saņemt no viņa uzturlīdzekļus, jo nav konstatēta

atbildētājas ļaunprātība un prasītāja maldība nav atzīta par atvainojamu.

[2.7] Nav pamata uzskatīt, ka atbildētāja ir netaisni iedzīvojusies, jo tiesai nav pamata uzskatīt, ka atbildētājai kā bērna mātei, saņemot no prasītāja uzturlīdzekļus bērnam, ir notikusi viņas mantas palielināšanās.

Tiesas ieskatā prasītājs nav pierādījis atbildētājas neattaisnojamu darbību. Tādējādi tiesa secinājusi, ka prasība par zaudējumu piedziņu ir noraidāma kā nepamatota.

[3] Par Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2020.gada 11.maija spriedumu prasītājs iesniedzis apelācijas sūdzību, pārsūdzot spriedumu pilnā apmērā.

Apelācijas sūdzība satur šādus argumentus:

[3.1] Prasītājs norādījis, ka viņam nebija zināms, ka viņš nav bērna bioloģiskais tēvs, atsaucoties uz spriedumu civillietā Nr.C68519917 konstatētajiem faktiem un norādot uz Civillikuma 156.panta pirmo daļu, vienlaikus uzsverot, ka tiesa bez ievērības atstājusi tiesas spriedumā par paternitātes pieņēmuma apstrīdēšanu un par tēva ieraksta atzīšanu par spēkā neesošu civillietā Nr.C68519917 konstatētos faktus.

[3.2] Apgalvojums, ka prasītājs, parakstot vienošanos, ir zinājis, ka viņš nav bērna bioloģiskais tēvs un tādējādi nav ticis maldināts, ir pretrunā pārējiem lietā esošajiem faktiem.

[3.3] Tiesa kļūdaini izvērtējusi situāciju un nav konstatējusi atbildētājas ļaunprātību attiecībā pret prasītāju.

Prasītājam nebija zināms, ka viņš nav bērna bioloģiskais tēvs līdz brīdim, kad veica DNS ekspertīzi. Atbildētājai bija zināms, ka prasītājs nav bērna bioloģiskais tēvs. Šo faktu viņa pati apstiprinājusi savos paskaidrojumos.

Ja atbildētāja prasītājam būtu savlaicīgi sniegusi informāciju, ka prasītājs nav bērna bioloģiskais tēvs, prasītājs nekādā gadījumā neatzītu bērna paternitāti, neprecētos ar atbildētāju un neparakstītu vienošanos par pienākumu uzturēt savu bērnu.

[3.4] Prasītāja ieskatā tiesas sēdē atbildētāja prasību atzinusi, un atbilstoši atbildētājas paskaidrojumiem pēc laulības šķiršanas atbildētāja ir noslēgusi jaunu laulību, viņas meitu jau kopš mazotnes audzina viņas laulātais, un viņas laulātais plāno meitu adoptēt.

Prasītājs norāda, ka, pat zinot, ka prasītājs nav bērna bioloģiskais tēvs un bērnu uztur cits vīrietis, atbildētāja prasa no prasītāja uzturlīdzekļus.

[3.5] Prasītājs lūdz apmierināt prasību.

[4] Atbildētājai 2020.gada 27.maijā uz tās norādīto elektroniskā pasta adresi nosūtīts apelācijas sūdzības noraksts, nosakot termiņu rakstveida paskaidrojumu sniegšanai tiesā. Lietā atbildētājas rakstveida paskaidrojumi tiesā nav saņemti, iebildumi nav celti, lūgumi nav pieteikti.

[5] Pamatojoties uz Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma normām, ievērojot drošības pasākumus, Civillietu tiesas kolēģija atzinusi, ka lietā iespējams nodrošināt lietas dalībnieku procesuālo tiesību ievērošanu, izskatot civillietu rakstveida procesā, par ko pusēm nosūtīts 2020.gada 25.novembra tiesas paziņojums par lietas izskatīšanu rakstveida procesā 2021.gada 14.janvārī.

Motīvu daļa

[6] Izskatījusi lietu pēc būtības un novērtējusi lietā esošos pierādījumus kopsakarā ar apelācijas sūdzību, Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka prasība ir noraidāma.

Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2020.gada 11.maija spriedums, ar kuru prasība par vienošanās atzīšanu par spēkā neesošu un zaudējumu piedziņu noraidīta, pārsūdzēts pilnā apjomā.

[7] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 426.panta pirmās daļas un 430.panta trešās daļas noteikumiem apelācijas instances tiesa izskata lietu pēc būtības sakarā ar apelācijas sūdzību tādā apjomā, kā lūgts šajā sūdzībā, nepārbaudot faktus, kas konstatēti pirmās instances tiesā, ja tie nav apstrīdēti apelācijas sūdzībā.

Civillietu tiesas kolēģija konstatē, ka pušu starpā nav strīda par lietas faktiskajiem apstākļiem, kas nodibināti pirmās instances tiesas spriedumā un izklāstīti iepriekš šī sprieduma 2.1.apakšpunktā.

[8] Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka pirmās instances tiesa vispusīgi un objektīvi pārbaudījusi lietā esošos pierādījumus un devusi tiem likuma prasībām atbilstošu novērtējumu, pirmās instances tiesas konstatētie faktiskie un tiesiskie apstākļi, kā arī uz tiem balstītie secinājumi ir pareizi un pirmās instances tiesas spriedumā sniegtais pamatojums ir pilnībā pietiekams. Līdz ar to Civillietu tiesas kolēģija saskaņā ar Civilprocesa likuma 432.panta piektās daļas noteikumiem pievienojas pirmās instances tiesas sprieduma argumentācijai un atkārtoti to nenorāda.

[8.1] Lai arī pirmās instances tiesas nolēmuma rezultāts ir pareizs, Civillietu tiesas kolēģija atzīst par nepieciešamu sniegt papildu motivāciju prasības noraidīšanai.

[8.2] Civillietu tiesas kolēģija konstatē, ka prasība celta par vienošanās atzīšanu par spēkā neesošu, zaudējumu piedziņu samaksāto /pers. C/ uzturlīdzekļu apmērā.

[8.3] Prasītājs tiesas ceļā apstrīdējis paternitātes atzīšanu un ar Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2018.gada 7.februāra spriedumu civillietā Nr.C68519917 atzīts, ka 2012.gada 29.decembrī dzimušās /pers. C/ tēvs nav prasītājs. Spriedums stājies likumīgā spēkā 2018.gada 28.februārī.

[8.4] Civillietu tiesas kolēģija konstatē, ka prasītājs iepriekš minētāja lietā ir norādījis, ka bērnu atzinis par savu labprātīgi, taču iesniedzot apelācijas sūdzību šajā civillietā prasītājs norādījis, ka bērnu atzinis par savu svarīgas maldības rezultātā.

Prasītāja ieskatā atbildētāja zināja par bērna izcelšanos un vienošanās parakstīšanas brīdī prasītājs ir maldināts, ka viņš ir bērna bioloģiskais tēvs. Fakts, ka prasītājs nav /pers. C/ bioloģiskais tēvs, prasītājam nebija zināms vienošanās parakstīšanas brīdī. Minētais apstāklis pēc prasītāja domām, bija svarīgs un ietekmē vienošanās spēkā esību. Tādēļ uzskatāms, ka notikusi svarīga maldība, kas iznīcina visu darījuma spēku.

[8.5] Prasītājs atsaucies uz darījuma atzīšanu par spēkā neesošu tiesisko pamatu – svarīgu maldību.

Maldība civiltiesiskā izpratnē ir personas apziņā izveidojies kļūdains priekšstats par objektīvo īstenību, kura ietekmē persona izdara savām patiesajām interesēm neatbilstošu gribas izteikumu. Maldības rašanās ir paša gribas izteikuma izdarītāja darbības vai domu gaitas sekas (skat. K.Balodis Ievads civiltiesībās. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2007, 251.lpp.).

[8.6] Civillikuma 1441.pantā noteikts, ka maldība var rasties vai nu no tam, ka pavisam trūkst ziņu, vai ka ir tikai nepietiekošas ziņas par kādiem faktiskiem apstākļiem - faktiska maldība - vai kādām tiesiskām normām - tiesiska maldība.

No Civillikuma 1442.panta izriet, ka tiesiskas sekas ir vienīgi faktiskai, nevis tiesiskai maldībai, jo neviens nevar atsaukties uz likumu nezināšanu. Turklāt tikai svarīga maldība saskaņā ar Civillikuma 1445.pantu iznīcina visu darījuma spēku, jo tas, kas tā maldījies, nav nemaz devis darījumam savu piekrišanu un darījums nemaz nav noticis.

Vienlaikus saskaņā ar Civillikuma 1587.pantu tiesīgi noslēgts līgums uzliek līdzējam pienākumu izpildīt apsolīto, un ne darījuma sevišķais smagums,

ne arī vēlāk radušās izpildīšanas grūtības nedod vienai pusei tiesību atkāpties no līguma.

Ja gribas izteikuma izdarītājs, maldoties, pats ir pieļāvis kļūdu sava gribas izteikuma norisē vai arī šo gribas izteikumu izdarījis uz nepareizu pieņēmumu pamata, viņš ir ieinteresēts, lai kļūmīgais gribas izteikums nebūtu viņam saistošs.

Otrs darījuma dalībnieks savukārt ir ieinteresēts, lai noslēgtais darījums pēc iespējas paliktu spēkā. Likumdevējs ir respektējis abu darījuma pušu intereses un noteicis, ka darījuma spēkā neesība iestājas nevis jebkurā situācijā, kad darījuma noslēgšanu ir ietekmējusi maldība, bet gan tikai likumā īpaši paredzētos gadījumos.

Kā izriet no Civillikuma 1441.-1445.panta, tad maldība izraisa darījuma spēkā neesamību tikai tad, ja tā ir, pirmkārt, faktiska, otrkārt, atvainojama un, treškārt, svarīga.

[8.7] Civillietu tiesas kolēģija šajā lietā nepārvērtē ar Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesas 2018.gada 7.februāra spriedumu civillietā Nr.C68519917 nodibinātos apstākļus, tas ir, prasītāja maldību, ka viņš nav /pers. C/ bioloģiskais tēvs. Vienlaikus Civillietu tiesas kolēģija uzskata, ka šajā lietā ir jānodibina vai prasītāja maldība ir svarīga.

[8.8] Par svarīgu maldību ir uzskatāma tikai tāda maldība, kas atbilst Civillikuma 1447.-1454.pantā norādītajām pazīmēm. Šajā regulējumā likumdevējs ir noteicis deviņus svarīgas maldības veidus: maldība par darījuma šķiru (1447.p.), maldība par lietas identitāti (1448.p.), maldība par līgumsaistību pastāvēšanu (1449.p.), maldība par personas identitāti (1450.p.), maldība par personas spējām un īpašībām (1450.p.), maldība par lietas īpašībām (1451.p.), maldība par atvietojamu lietu daudzumu divpusējā līgumā (1452.p.), maldība par darījuma priekšmeta piederību (1453. p.) un maldība par darījuma priekšmeta pastāvēšanu (1454.p.).

Izvērtējot lietā esošos pierādījumus kopsakarā ar pušu paskaidrojumiem, Civillietu tiesas kolēģija nekonstatē nevienu no nosauktajiem svarīgas maldības veidiem.

[8.9] Lai arī prasītājs norādījis, ka viņam nav savlaicīgi sniegta informācija no atbildētājas puses par to, ka viņš nav bērna tēvs, un šaubas par to, ka viņš ir bērna bioloģiskais tēvs, prasītājam radušās laikā, kad atbildētāja iesniegusi prasības pieteikumu par uzturlīdzekļu piedziņu, tas ir 2017.gada 8.februārī, tomēr no lietas materiāliem izriet, ka apstākļi, kas radītu šaubas par bērna izcelsmi, prasītāja rīcība bija jau iepriekš.

[8.10] Paternitātes atzīšanai ir zināmas juridiskas sekas. Tā uzliek personai, kura atzinusi paternitāti, likumā noteiktās vecāka tiesības un pienākumus, tai skaitā pienākumu gādāt, rūpēties un uzturēt bērnu. Ja paternitātes atzīšanas brīdī prasītājs nezināja vai nesaprata ar likumu uzliktos pienākumus, vai maldījās par to nopietnību un ilgumu, uzskatāms, ka prasītājs ir pieļāvis tiesisku maldību, kuras negatīvās sekas pilnībā jācieš pašam darījuma dalībniekam. Šādā gadījumā darījuma dalībniekam nav absolūti nekādu no paša pieļautās tiesiskās maldības izrietošu prasījumu (skat. Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2007, 252.lpp.).

Būtisks ir apstāklis, ka labprātīgi atzīstot paternitāti, ko apliecina ieraksts bērna dzimšanas apliecībā, prasītājs uzņēmies visus tēva pienākumus. No pušu starpā noslēgtās vienošanās satura izriet, ka prasītājs labprātīgi uzņēmies maksāt uzturlīdzekļus saskaņā ar Civillikuma 177.pantu pienākumu gādāt par bērna uzturēšanu.

[8.11] Civillikuma 1458.pantā noteikts, ka maldība jāpierāda tam, kas uz tās pamata prasa atzīt darījumu par spēkā neesošu.

Civillietu tiesas kolēģijas ieskatā prasītāja apelācijas sūdzībā norādītie argumenti un paskaidrojumi darījuma atzīšanai par spēkā neesošu svarīgas maldības dēļ bez papildu pierādījumiem nav pietiekami, lai secinātu, ka darījums par uzturlīdzekļu apmēra noteikšanu bērna uzturam nav spēkā esošs.

Civilprocesa likuma 104.panta pirmajā daļā noteikts, ka pušu un trešo personu paskaidrojumi, kuri ietver ziņas par faktiem, uz kuriem pamatoti viņu prasījumi vai iebildumi, atzīstami par pierādījumiem, ja tos apstiprina citi tiesas sēdē pārbaudīti un novērtēti pierādījumi.

Tādējādi Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka prasītājs nav pierādījis faktus vai apstākļus, kas ļautu secināt, ka vienošanās pamatā ir bijusi svarīga maldība, kuras dēļ darījums būtu atzīstams par spēkā neesošu.

[8.12] Civillietu tiesas kolēģija secina, ka ņemot vērā iepriekš minēto prasība noraida gan par iepriekšminētās vienošanās atzīšanu par spēkā neesošu, gan par zaudējumu piedziņu, jo, nekonstatējot pamatu atzīt vienošanos par spēkā neesošu, netiek konstatēta atbildētājas prettiesiskā rīcība, tātad nav iespējams konstatēt zaudējumu atlīdzības priekšnoteikumus saskaņā ar Civillikuma 1770.pantu (atbildētājas prettiesiskā rīcība, cēloniskais sakars, zaudējuma apmērs).

[9] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 41.panta pirmo daļu pusei, kuras labā taisīts spriedums, tiesa piespriež no otras puses visus tās samaksātos tiesas izdevumus. Savukārt Civilprocesa likuma 44.panta otrajā un trešajā daļā noteikts, ka ar lietas vešanu saistītos izdevumus piespriež no atbildētāja par labu prasītājam, ja viņa prasījums tiek apmierināts pilnīgi vai daļēji. Ja prasība noraidīta, ar lietas vešanu saistītos izdevumus piespriež no prasītāja par labu atbildētājam.

Šajā gadījumā nav pamata piedzīt no atbildētājas par labu prasītājam tā samaksātos tiesas izdevumus, jo prasība ir noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 426.panta pirmo daļu, 430.panta trešo daļu, 432.pantu un 454.panta pirmo un otro daļu, Civillietu tiesas kolēģija

nosprieda

noraidīt /pers. A/ prasību pret /pers. B/ par 2014.gada 9.aprīļa vienošanās atzīšanu par spēkā neesošu un zaudējumu piedziņu 3310,39 EUR.

Spriedumu var pārsūdzēt kasācijas kārtībā Senāta Civillietu departamentā 30 (trīsdesmit) dienu laikā, kasācijas sūdzību iesniedzot Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijā.

Iesniedzot kasācijas sūdzību, iemaksājama drošības nauda 300 EUR (trīs simti *euro*), saņēmējs: Latvijas Republikas Augstākā tiesa, saņēmēja banka: Valsts kase, konta Nr.LV83TREL8280010000000.

Tiesnese G.Ozoliņa

Tiesnese L.Pliča